

ECONOMIC SCIENCES

THE INSTITUTIONAL AND INFRASTRUCTURAL COMPONENTS OF CORPORATE GOVERNANCE QUALITY ASSURANCE

Anosova O.S.

Postgraduate Student

University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТА ІНФРАСТРУКТУРНА СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Аносова О.С.

здобувач наукового ступеня,

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)

Abstract

The purpose of the research is to generalize theoretical provisions and to develop recommendations for institutional and infrastructural corporate governance quality assurance. The features and prerequisites for the corporate relations institutional environment formation have been considered. The composition of institutional barriers that complicate the implementation of market reform processes in the corporate governance field has been generalized. The components have been defined, and the features of the securities market institutional infrastructure development have been established.

Анотація

Метою дослідження у роботі узагальнення теоретичних положень та у розробці рекомендацій щодо інституціонального та інфраструктурного забезпечення якості корпоративного управління. Розглянуто особливості та передумови формування інституціонального середовища корпоративних відносин. Узагальнено склад інституціональних перешкод, що утруднюють здійснення процесів ринкового реформування економіки в сфері корпоративного управління. Визначено складові та встановлено особливості розвитку інституціональної інфраструктури цього ринку цінних паперів.

Keywords: institutional support, infrastructure, joint-stock company, corporate governance, quality of corporate governance.

Ключові слова: інституціональне забезпечення, інфраструктура, акціонерне товариство, корпоративне управління, якість корпоративного управління.

Постановка проблеми. Важливими перевагами акціонерних товариств (АТ) є можливість залучення великих обсягів інвестицій до основного капіталу, обмеженість відповідальності власників за зобов'язаннями корпорації, чітке розмежування прав володіння та функцій управління, можливість швидкої передачі прав власності шляхом продажу акцій на фондовому ринку та ін. Проте однією з головних перешкод на шляху економічного зростання вітчизняних акціонерних товариств залишається відсутність належного інституціонального та інфраструктурного забезпечення корпоративного управління, що визначає обмеженість можливостей повного використання усіх переваг акціонерної форми організації підприємницької діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика формування інституціональної системи та створення належного інфраструктурного забезпечення корпоративного управління уважно вивчалася в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Болтен С. [1], Ваккур Н. [7], Геррера З [7], Грінблатт М. [2], Ламберт М. [3], Пейович С. [4], Сміт Р. [6], Шерідан Т. [2], Шоу Д. [5] та ін. Проте окремі важливі питання організації корпоративних відносин, що, зокрема, стосуються, визначення шляхів удосконалення інституціональної та інфраструктурної складових забезпечення якості

корпоративного управління, залишаються недостатньо вивченими та потребують поглибленого розгляду.

Мета дослідження у роботі полягає в узагальненні теоретичних положень та у розробці рекомендацій щодо інституціонального та інфраструктурного забезпечення якості корпоративного управління.

Результати дослідження. Функціонування ринкового механізму складається в упорядкованому певним образом обміні правами власності, який відбувається між економічними організаціями, приватними підприємцями та будь-якими іншими зацікавленими особами. Економічні зв'язки такого роду є невід'ємною складовою суспільних відносин та мають розглядатися у тісному зв'язку з правовими, соціальними, політичними стосунками, які існують у суспільстві. Так, передумовою виникнення правил і норм функціонування ринкового механізму є культурні традиції людських взаємовідносин, формування яких відбувається на протязі тривалого часу та є відбиттям впливу складного комплексу історичних, природних, економічних, морально-психологічних факторів. При цьому ринкове регулювання безпосередньо стосується лише окремих (насамперед – суто організаційних та економічних) аспектів обміну товарами та послугами. Тому вирішення більшості складних практичних

проблем, що виникають у зв'язку з різноспрямованістю мотивів та інтересів учасників економічних відносин, залишається поза сферою ринкового регулювання та здійснюється за допомогою відповідних інституціональних утворень.

На основі відзначених вище культурних традицій потенційні учасники ринку досягають згоди щодо умов створення «інституціонального середовища» ринкових відносин («кодексу поведінки»), тобто сукупності певним чином визначених та згрупованих правил поведінки, яких на добровільних засадах обов'язково мають дотримуватися члени даного суспільства в процесі ринкового обміну товарами та послугами. Правила і норми функціонування інституціонального середовища стосуються встановлення найбільш загальних умов виникнення ринкового механізму та підлягають виконанню незалежно від характеру товарів і послуг, які в подальшому ставатимуть об'єктами ринкового обміну. Конкретне втілення та забезпечення реалізації «кодексів поведінки», прийнятих за добровільною згодою усіх учасників ринку, здійснюється через укладання певної «інституціональної угоди» та утворення відповідних інституціональних структур.

Формування умов інституціонального середовища ринкових відносин відбувається на альтернативних засадах та є відображенням складних і суперечливих соціокультурних процесів, що супроводжують розвиток суспільства. Тому конкуренція між різними варіантами укладання інституціональної угоди та утворення інституціональних структур відбувається як всередині суспільства з певними однорідними культурними традиціями (між альтернативними способами реалізації цих традицій), так і за його межами (власне між різними системами культурних норм та правил). Наочним прикладом прояву такого роду різниць у культурних традиціях суспільства та відповідних до них умовах інституціонального середовища слід вважати суттєві відмінності, які існують між національними системами корпоративного управління. Інсайдерська система здається характерною ознакою континентальної європейської цивілізації, аутсайдерська – проявом індивідуалістичного духу відносно молодого американського суспільства, система перехресного володіння акціями – найконсервативнішого азіатського «способу життя». В свою чергу, виникнення систем корпоративного управління змішаного типу відбувалося насамперед в країнах, у яких на суспільний розвиток однакового впливу надавали декілька більш потужних «зовнішніх» культурних традицій, або у країнах, де здійснювалися масштабні суспільні перетворення та трансформації звичних культурних норм.

Проте слід зазначити на принциповій неможливості коректного порівняння ефективності використання різних інституціональних систем та визначення найбільш досконалого варіанту забезпечення якості корпоративного управління. Вирішення даного питання диктується насамперед відповідністю норм та правил ділового співробітництва, властивих до цієї моделі, культурним тра-

диціям та звичаям, що поділяються більшістю членів даного суспільства – потенційних учасників ринкового обміну. При цьому характерні індивідуальні ознаки національної моделі корпоративного управління ніякою мірою не будуть стосуватися конкретних операцій, які здійснюються інвесторами, або технологій управління корпораціями. Проте ефективне використання величезного зарубіжного досвіду корпоративного управління у вітчизняних корпораціях вимагатиме ретельної адаптації цього досвіду до існуючих у нашому суспільстві норм ділового співробітництва (та навпаки, інтеграція України до світового економічного співтовариства неможлива без сприйняття вітчизняними підприємцями культурних традицій, прийнятих у розвинених країнах).

Конкурентні переваги певних інституціональних норм та структур обумовлюються насамперед можливістю забезпечення максимального економічного ефекту від їхнього використання (високого життєвого рівня) для найбільшої кількості членів суспільства. Джерелами виникнення такого ефекту ставатимуть або економія учасників ринку на витратах, які пов'язані з функціонуванням ринкового механізму (скорочення непродуктивних витрат), або забезпечення інтенсивнішого використання виробничих ресурсів. Складні та гнучкі культурні традиції, що найбільшою мірою здатні пристосовуватися до змін вимог учасників ринку, звичайно будуть забезпечувати максимальний економічний ефект, та навпаки, під тиском необхідності забезпечення сприятливіших умов для розвитку ринкових відносин в суспільстві відбуватиметься удосконалення й конвергенція різних культурних традицій. Таким чином, правила інституціональної угоди, що укладається учасниками ринку, та інституціональні структури, функцією яких є забезпечення виконання цієї угоди, знаходяться в процесі постійного оновлення відповідно до змін умов господарювання. Таке оновлення відбувається повільно, а прояви його стають наявними услід за значущими змінами соціальних, економічних культурних аспектів суспільного життя. Проте слід зазначити, що інституціональна структура економіки, яка склалася на цей час в Україні, є вкрай недосконалою та дуже мало відповідає сучасним вимогам забезпечення сталого економічного розвитку. До основних інституціональних перешкод на шляху здійснення процесів ринкового реформування економіки в сфері корпоративного управління, слід віднести наступні:

умови інституціонального середовища ринкових відносин в Україні до цього часу докорінно відрізняються від вимог, які існують в економічно розвинених країнах світу, наслідком чого є суттєві труднощі в інтеграції до світового економічного простору;

наявні культурні традиції, які є джерелом формування економічних інститутів корпоративних відносин, до цього часу визнають цілком дозволеним використання недобровільних конкурентних дій, а наявність можливостей надання позаекономічного тиску на конкурентів, навпаки, вважається однією з

суттєвих конкурентних переваг;

існуючий розподіл прав власності визнається суспільством та державою, проте джерела виникнення цих прав часто мають суперечливий характер, що загалом може стати приводом для примусового перерозподілу прав власності, можливість якого частково визнається існуючими культурними традиціями;

механізми встановлення, перерозподілу та передачі прав власності залишаються недосконалими та, як і раніше, великою мірою ґрунтуються на здатності власника економічних активів захистити власні інтереси за допомогою адміністративних та силових засобів впливу опонентів;

судові механізми забезпечення законних прав та інтересів учасників корпоративних відносин майже не забезпечують виконання покладених на суди інституціональних функцій, а розв'язання більшості суперечок між суб'єктами господарювання здійснюється в приватному порядку відповідно до індивідуальних можливостей підприємців вчиняти позазаконний силовий або адміністративний тиск на опонента;

державна залишається головним суспільним інститутом регулювання ринкових процесів та одночасно одним з найбільш помітних учасників корпоративних відносин, внаслідок чого державні інтереси переважатимуть над навіть законними правами інших учасників ринку; державні інтереси на власне розуміння тлумачаться та реалізуються відповідальними державними органами та окремими посадовими особами;

ефективне використання навіть наявної інфраструктури корпоративних відносин гальмується через нестачу в суб'єктів господарювання коштів, необхідних для фінансування їхнього економічного розвитку, та недостатнього рівня платоспроможного попиту населення, наслідками чого є низька ділова активність та несприятливий інвестиційний клімат;

інституціональні функції громадських організацій та об'єднань в сфері регулювання корпоративних відносин залишаються дуже обмеженими, а можливості впливу цих суспільних інститутів на економічні процеси – незначним.

Необхідною умовою раціонального визначення та всебічного забезпечення прав власності здається формування належної системи корпоративного управління, здатної надати позитивного впливу на розвиток корпоративних відносин у вітчизняних акціонерних товариствах. Найбільш важливими напрямками трансформації існуючої системи корпоративного управління слід вважати створення дієвих судових механізмів вирішення корпоративних конфліктів, удосконалення інфраструктури фінансового ринку, збільшення впливовості громадських організацій та об'єднань учасників корпоративних відносин.

Інституціональна роль фондового ринку у корпоративній сфері складається також у здійсненні функцій, які не є властивими для інших складових фінансового ринку, а саме: стимулювання розвитку

корпоративних відносин через сприяння здійсненню ринкових операцій засновництва та перейняття корпоративного контролю в акціонерних товариствах; створення широких можливостей для економії витрат обігу акціонерних товариств через використання короткострокових цінних паперів, що характеризуються високим рівнем ліквідності та стабільною ринковою вартістю. Інституціональна інфраструктура ринку цінних паперів складається з чотирьох основних груп інститутів: регулятивних, функціональних, технологічних та інформаційних.

Слід зазначити, що рівень розвитку інфраструктури фондового ринку України в цілому відповідає наявному стану цього ринку та корпоративним відносинам, що на цей час склалися у вітчизняних акціонерних товариствах. Проте існуюча система корпоративного управління не здатна забезпечити потреби економіки у швидкому залученні великих обсягів інвестиційних ресурсів, необхідних для фінансування заходів з структурної перебудови та технологічного оновлення виробничої бази національного господарства. Так само інфраструктура фондового ринку в перспективі може здатися цілком нездатною обслуговувати значно більші обсяги операцій з цінними паперами. Особливою мірою це ствердження стосується функціональної та технологічної інфраструктури фондового ринку, суттєве підвищення рівня організації діяльності яких є важливим напрямком удосконалення корпоративного управління в Україні.

Висновки. Система корпоративного управління являє собою важливу складову інституціонального простору та інфраструктурного забезпечення використання акціонерної форми організації господарювання, тобто сукупності матеріальних та нематеріальних умов, первинного започаткування та постійного удосконалювання яких необхідно для виникнення й подальшого розвитку корпоративних відносин. Формування умов інституціонального середовища ринкових відносин відбувається на альтернативних засадах та є відображенням суперечливих соціокультурних процесів. Напрямами трансформації існуючої системи корпоративного управління слід вважати створення дієвих судових механізмів вирішення корпоративних конфліктів, удосконалення інфраструктури фінансового ринку, збільшення впливовості громадських організацій та об'єднань учасників корпоративних відносин.

Напрями подальших досліджень пов'язані із удосконаленням методичних аспектів інституціонального регулювання в корпоративних відносинах.

Література

1. Bolten S.E. Stock Market Cycles: A Practical Explanation. Quorum Books, 2000. 184 p.
2. Grinblatt M., Sheridan T.. Financial Markets & Corporate Strategy. McGraw-Hill Publishing Co. 2002 893 p.
3. Lampert M. Corporate social responsibility and the supposed moral agency of corporations. *Ephemera*. 2016. Vol. 16, issue 1. P. 79–105.

4. Pejovich S. The Capitalist Corporation and the Socialist Firm: a Study of Comparative Efficiency. *Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik*. 1976. № 112. № 1. P. 1–25.
5. Shaw J. C. Corporate Governance and Risk: A Systems Approach. Wiley, 2003. 212 p.
6. Smith R.C. Governing the Modern Corporation: Capital Markets, Corporate Control, and Economic Performance. Oxford University Press, USA, 2005. 336p.
7. Vakkur N.V., Herrera Z.J. Corporate Governance Regulation. How Poor Management Is Destroying the Global Economy. New Jersey: John Wiley & Sons, 2013. 279 p.

BREXIT” AND MERCANTILISM IN EARLY CAPITALISM PERIOD OF ENGLAND: HISTORICAL AND ECONOMIC ASPECTS

Beltadze I.,

Professor

Department of History, Archeology and Ethnology

Batumi Shota Rustaveli State University

6010, 35 Ninoshvili Str.,

Batumi, Georgia

Xinikadze-Gvaramia T.

Asystent professor

Tbilisi Tehnical University

Abstract

The article discusses "Brexit" and the politics of mercantilism in the early capitalist period (XV-XVI). The latter was aimed at the development of national industry and trade, the restriction of foreign traders, the purchase of English goods at half the amount received by them in goods sold in England, and the export of domestic goods abroad, leaving money earned by foreign merchants in England. Such a policy should have led to the economic prosperity of the country. An unquestionable guarantee of this would be a ban on the export of gold and silver from abroad.

Britain is reverting to the old rules, still exercising, in the interests of its economic interests, the legal rights that will protect the interests of its country when the economic, profitable conditions of the country are paramount.

It was this state-of-the-art approach that led to the high level of economic development of England still, in the period of early capitalism. Its current population rejects the economic policy in the form of a referendum conducted by the European Union towards its member states, which did not correspond to the current level of development of England.

Keywords: Brexit, Mercantilism, Referendum.

The relevance of the topic is determined by the fact that the stereotypes of economic behavior and organization, laid down in England from an early period, with all the attendant problems of human relations, are characteristic of our present.

In the process of research, the following sources were used: laws [The Acts..1936, further MC] [.Statutes of the Realm .. 1816], Scientific literature of the following authors: Bacon [3], Bridber [4], Postan [5,6], Trapp [7], Fisher [8], Kuznetsov [10] Sobolev [13].), Skazkin and Chistozvonov [14], Yabrova [15,16], Beltadze-Khinikadze [17].

It is known that on January 31, 2020, Britain has implemented "Brexit" - the resignation of the current Prime Minister Boris Johnson. Brexit process of UK exit from EU started after referendum on June 29, 2016. The referendum was initiated by then Prime Minister David Cameron. It was then led by Prime Minister Theresa May, who called for the process to begin in March 2019. According to the Prime Minister, England will try to come to an agreement on the so-called Sequential Brexit, which included maintaining a free trade zone in goods, developing a simplified customs regime, focusing on EU legislation in areas that would be required for unimpeded trade, and so on. But parliament three

times did not support the Brexit process and could not stop it.

Supporters of leaving the EU cited the difficult economic situation in the member states as one of the arguments. They also believe that the EU is holding back and slowing down its economic development, as the EU imposes many rules for business and charges the country billions of pounds in membership fees, but does not provide any benefits. Consequently, Britain has no profit left. "For the UK, the EU means only the European market and nothing else," said Franz Timmermann, EU First Vice President, in an interview with the BBC.

It turns out that England is returning to the old rules, still using its legitimate interests to protect the legitimate interests of his country, when, above all, the economic, favorable conditions of his country. The high level of economic development in England from the earliest period led to rejection by the current population of economic policy in the form of a referendum held by the European Union on member countries that did not correspond to the current level of development of England.

It will be interesting for us to discuss the historical and economic aspects that put England on the path of economic development even in the early period.